

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף פז

גמרא: תנו רבנן: הברייתא דורשת את כל הפסוק שכתוב "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו" "כי יפלא" דהיינו שמדובר במופלא שבבית דין הכתוב מדבר, שיודע את כל פסקי הדין מלבד דין זה שנעלם ממנו, אבל תלמיד שלא הגיע להוראה אינו נעשה זקן ממרא.

"ממך": פירושו יועץ, שהזקן ממרא נחלק על הבית דין הגדול בענין עיבור השנה שנקרא סוד ועצה. ומצינו שכתוב יועץ וסמוך לו ממך בפסוק "ממך יצא חושב על ה' רעה יועץ בליעל".

"דבר": מלמד שדין הזקן ממרא הוא גם אם נחלק עליהם רק בהלכה למשה מסיני, שדינו כזקן ממרא. **"למשפט":** מלמדנו שגם אם נחלק עליהם בדבר שהוא דין דהיינו שנלמד בגזירה שווה, נעשה לזקן ממרא.

"בין דם לדם": שגם אם נחלק על הבית הגדול בענין דם נדה או דם לידה או דם זיבה.

"בין דין לדין": דהיינו בין שנחלק בדיני נפשות ובין שנחלק בדיני ממונות ובין שנחלק בדיני מלקות ארבעים.

"בין נגע לנגע": שנחלק בין בנגעי אדם ובין בנגעי בתים וכן נגעי בגדים.

"דברי": שגם אם נחלק על דברים שתלויים בדיבור וכגון החרמים והערכין וההקדשות.

"ריבות": שאף כשנחלק בדין שמגיע על ידי מריבה וכגון השקאת הסוטה, ועריפת העגלה, וטהרת המצורע. דהיינו שהשקאת סוטה מגיעה על ידי ריב של הבעל עם אשתו, והעגלה ערופה שאחד רב עם חבירו והרגו, וכן הנגעים באים על ידי ריב של לשון הרע.

”בשעריך”: מלמד על הלקט שכחה ופאה שהם לעניים שכתוב בהם ”ואכלו בשעריך”.

”וקמת”: דהיינו שדינם שיקומו ממקום מושבם הקבוע, וילכו לשאול בבית דין הגדול שבירושלים.

”ועלית”: מלמד שבית המקדש הוא המקום הגבוה בכל ארץ ישראל. וכן ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות.

”אל המקום”: מלמד שהמקום גורם דהיינו שרק אם הזקן המרה את פיהם כשהם יושבים במקומם בלשכת הגזית, הוא חייב מיתה, אבל אם הוא מצא אותם מחוץ למקומם, ושם הורו לו, ואחר כך המרה את פיהם, אינו נעשה זקן ממרא.

שאלה: בשלמא בית המקדש גבוה מארץ ישראל: למציאות הזאת שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל יש ראיה מן הפסוק שכתוב **”ועלית”**, אך מנין שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות.

תשובה: דכתיב ”לכן הנה ימים באים נאם ה’ ולא יאמרו עוד חי ה’ אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה’ אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם”: רואים שהפסוק כותב שעלו מארץ מצרים לארץ ישראל, דהיינו שארץ ישראל גבוהה יותר.

תנו רבנן: דעת רבי מאיר שזקן ממרא אינו נהרג רק אם המחלוקת היתה על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. ודעת רבי יהודה שהמחלוקת צריכה להיות על דבר שעיקרו מפורש בתורה אף שחכמים פירשו את פרטי המצוה. ודעת רבי שמעון שאפילו כשהמחלוקת היא רק על דקדוק אחד מדקדוקי סופרים, נעשה לזקן ממרא.

מאי טעמא דרבי מאיר: הגמ' מבארת את מחלוקתם, שטעמו של רבי מאיר שלמד בגזירה שווה שכתוב בזקן ממרא **”כי יפלא ממך דבר למשפט”**, וכן כתוב בפר העלם דבר של ציבור **”ונעלם דבר מעיני הקהל”** ודורשים שכמו שאין הציבור מביאים פר חטאת רק כשטעו בדבר שחייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, גם זקן ממרא מתחייב דוקא כשהמרה בדבר שחייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.

ורבי יהודה: למד מהפסוק **”על פי התורה אשר יורוך”** שמשמע שצריך שיהא **”תורה”** וכן אם יש גם **”יורוך”** דהיינו שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים.

שחייב בכה"ג.

ורבי שמעון: למד מהפסוק שכתוב "ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא" שמשמע שבכל מה שיגידו לך, ואפילו כשעבר על דקדוק אחד מדברי סופרים מתחייב.

אמר ליה רב הונא בר חנינא לרבא תרגמא לי להא מתניתא אליבא דרבי מאיר: רב הונא בר חנינא ביקש מרבא שיבאר לו את הבריייתא שהובאה לעיל לפי דעת רבי מאיר שמצריך שזקן ממרא צריך לחלוק בדבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. ורבא ביקש מרב פפא שיבאר לו, וכך ביאר. "כי יפלא" שמדובר במופלא שבבית דין הכתוב מדבר.

"ממך" זה יועץ שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים: ומחלוקת זו נוגעת לדבר שחייבים על זדונו כרת ושגגתו חטאת, משום שיש נפק"מ לדין חמץ שבין אם נאמר שהבית דין פסקו שאפשר לעבר את השנה גם אחרי פורים, והזקן ממרא חלק עליהם שאחרי פורים לא חל העיבור, ואם כן פסח הוא חודש קודם, ובין אם נאמר שהבית דין פסקו שאי אפשר לעבר אחרי פורים והוא סבר שאפשר לעבר גם אחרי פורים, נמצא שלדבריו הפסח חל חודש אחרי חכמים, ויוצא שמתיר את החמץ בפסח.

"דבר" זה הלכה: שדעת רבי יוחנן שאף אשה שרואה ביום העשירי של ימי זיבתה דם צריכה לשמור את יום האחד עשר, אפילו שגם אם תראה ביום האחד עשר אין ראייתה תצטרף שדינה תהא כזבה, ואילו דעת ריש לקיש שאם ראתה ביום העשירי לימי זיבתה, אין צריכה להמתין לראות שיום האחד עשר נקי, כי בלא"ה לא תהא זבה גדולה, שאין יום האחד עשר מצטרף. ואם נחלקו הבית דין על הזקן ממרא, מה דין האשה ביום האחד עשר אם מותרת או לא, נמצא שנחלקו בדבר שיש בו חיוב כרת.

"משפט" זה הדין: היינו דין של בתו מאנוסתו שנלמד מגזירה שוה, שאם בא עליה היא בשריפה. ואם הזקן ממרא נחלק על הבית בגזירה שווה זו, והתיר בתו מאנוסתו, דינו במיתה, כיון שיש על זה חיוב כרת.

"בין דם לדם": היינו בין דם נדה, דם לידה, דם זיבה. ובדם נדה יכול להיות שהזקן ממרא נחלק על הבית דין כהמחלוקת שבין עקביא בן מהללאל ורבנן בדין דם שמראהו בצבע ירוק, שלדעת עקביא בן מהללאל הדם טמא ודינה כנדה. ודעת

חכמים שטהור. ואם יורה הזקן ממרא כעקביא בן מהללאל, שלא כהבית דין שפסקו כחכמים, דינו במיתה, כיון שעלול להגיע לידי כרת. ובדם לידה יכול להיות שהזקן ממרא נחלק על הבית דין כהמחלוקת של רב ולוי, שנחלקו אם האשה שופעת דם מתוך ימי טומאתה לימי הטוהר שלה, או מתוך ימי הטוהר שלה לימי טומאתה, שלפי רב הדם שרואה בימי הטוהר טהורים ובימי הטומאה טמאים, ואילו ללוי כל שהיא שופעת ממעיין אחד, דין הדם כמו הזמן שבו התחילה לראותו. וכשנחלק הזקן ממרא על הבית דין בדין זה, כיון שיוצא נפק"מ לחייב כרת, דינו במיתה. ובדם זיבה יכול להיות שהזקן ממרא נחלק על הבית דין כהמחלוקת של רבי אליעזר ורבי יהושע, שנחלקו אם אשה ראתה דם ב"א ימי זיבתה מתוך שהקשתה ללידה, ואחרי כן פסק לה צער הלידה שיעור מעת לעת, אף שלא היתה ההפסקה לילה ויום, דעת רבי אליעזר שנחשבת ליולדת מתוך זיבתה, וההפסקה הוכיחה שאינו מחמת לידה. אבל דעת רבי יהושע שרק אם פסקה לילה ויום במשך כ"ד שעות נחשבת ליולדת מתוך זיבתה. וכיון שיש בזה חיוב כרת, אם הזקן ממרא נחלק בזה על הבית דין, חייב מיתה.

"בין דין לדין": היינו בין אם נחלקו בדיני ממונות, בין אם נחלקו בדיני נפשות, ובין אם נחלקו בדיני מכות. ובדיני ממונות דהיינו שנחלקו במחלוקת שמואל ורבי אבהו שדעת שמואל ששני דיינים שדנו בדיני ממונות דיניהם דין מהתורה אלא שנקראין בית דין חצוף שעברו על תקנת חכמים שהצריכו שלשה דיינים בדיני ממונות. ורבי אבהו סבר שאין דיניהן דין. וכיון שאם הזקן ממרא יורה כדעת רבי אבהו, בניגוד לדעת בית הגדול שפסקו כשמואל, עלול לצאת מזה מכשול כרת, כגון שזה שקיבל המעות על פי שני עדים ילך ויקדש כמעות אלו אשה, יוצא שנחלקו אם מי שבא על אשה זו נחשב שבא על אשת איש. ובדיני נפשות יכול להיות שנחלקו במחלוקת רבי ורבנן אם המתכוין להרוג את זה והרג את חבירו, האם חייב מיתה או חייב ממון, נמצא שאם יתפסו ממון ממנו נחלקו אם הממון גזול ואם יקדש אשה אינה מקודשת או שאינו גזול והאשה מקודשת, ועלול להגיע לידי חיוב כרת. ובדיני מכות יכול להיות שנחלקו במחלוקת רבי ישמעאל ורבנן שבמשנה, האם בית דין של שלשה דיינים יכולים לחייב במלקות על עבירת לאו. או דוקא בית דין של כ"ג יכולים לחייב. ויש בזה נפק"מ לחיוב כרת, משום שאם ב"ד של ג' פסקו שחייב מלקות, לרבי ישמעאל שסבר שרק ב"ד של כ"ג מחייבים במלקות נמצא שאדם זה חבל את חבירו שלא כדין, וחייב לשלם לו ממון. ויהא נפק"מ אם יקדש אשה בממון זה, אם היא אשת איש או לא.

"בין נגע לנגע": והיינו בין בנגעי אדם, בין בנגעי בתים, בין בנגעי בגדים. בנגעי אדם מדובר שהזקן ממרא נחלק עם הבית דין במחלוקת רבי יהושע ורבנן כשיש ספק אם השער לבן בא קודם הבהרת, וטהור, או שבא אחרי הבהרת וטמא, שדעת תנא קמא שטמא, ודעת רבי יהושע שטהור, ויש נפקא מינה אם יכנס אדם זה למקדש, אם חייב כרת או לא. ובנגעי בתים יכול להיות שנחלקו במחלוקת רבי אלעזר ברבי שמעון ורבנן האם אין הבית טמא רק כשיש נגע בגודל של שני גריסים על שתי הכתלים בקרן זווית, או שאפילו אם הנגע באמצע קירות הבית, הבית טמא. וממילא יש נפקא מינה הנכנס לבית אם נטמא, וממילא כשיכנס למקדש יתחייב כרת, או לא. ובנגעי בגדים יכול להיות שנחלקו במחלוקת רבי נתן בן אבטולמוס ורבנן שנחלקו מה הדין בגד שהיה בו סימן טומאה, ושוב פרח הנגע בכל הבגד, אם מקישים לאדם שפרח בכולו וטהור, או שלא מקישים לנגעי אדם. יש נפקא מינה באדם שמכניס בגד כזה למקדש, או אדם שיגע בבגד הזה ויכנס למקדש, לפי רבנן הוא חייב כרת, ולפי רבי נתן בן אבטולמוס הוא פטור מכרת.